

FRÁSÖGN

af fundum framkvæmdastjórnar og stjórnarnefndar Evrópuráðsþingsins í Friðarhöllinni í Haag 2.–3. mars 2023.

Af hálfu Íslandsdeildar Evrópuráðsþingsins sóttu fundinn Bjarni Jónsson, formaður, og Auður Örylgisdóttir, sérfræðingur í alþjóðamálum. Dagskráin hófst á málþingi í tilefni af því að 75 ár voru liðin frá Evrópufundinum í Haag en einnig fór fram sérstök umræða um stuðning við Úkraínu einu ári eftir upphaf árásarstríðs Rússa. Á fundinum var jafnframt fjallað um undirbúning fyrir leiðtogafund í Reykjavík í maí undir fyrirsögninni Leiðin til Reykjavíkur (e. *Road to Reykjavík*), evrópska samstöðu á sviði alþjóðlegrar verndar, menningarslóðir sem vettvangur fyrir fjölmenningslega umræðu, eflingu rannsókna og menntunar á netinu þvert á landamæri og nýja nálgun á sviði kyn- og frjósemisheilbrigðis og réttinda sem tengjast því.

Evrópufundurinn í Haag í maí 1948 markaði tímamót í samstarfi Evrópuríkja. Þá komu saman fleiri en 750 stjórnálamenn, vísindamenn, blaðamenn, rithöfundar og aðrir fulltrúar víðs vegar að úr Evrópu til að ræða hvernig endurreisa mætti Evrópu á grunni marghliða samvinnu í kjölfar seinni heimsstyrjaldarinnar og koma í veg fyrir að þriðja, og hugsanlega síðasta, heimsstyrjöldin brytist út í Evrópu. Tiny Kox, forseti Evrópuráðsþingsins, flutti opunarávarp en frummælendur voru Franc Weerwind, ráðherra réttarverndar í Hollandi, og Marija Pejčinović Burić, framkvæmdastjóri Evrópuráðsins. Í framsöguræðum var sjónum beint að þeim gríðarlegu framförum sem náðst hefðu á undanförunum 75 árum, ekki síst fyrir tilstuðlan alþjóðlegra samninga, ályktana og samþykktu. Árásarstríð Rússa í Úkraínu setti svip sinn á umræðuna og meðal þess sem kom fram var mikilvægi þess að sú framtíðarsýn og sá metnaður sem leiðtogar Evrópu sýndu af sér í Haag árið 1948 yrði ráðamönnum nú hvatning til aukinnar samstöðu og samvinnu. Þátttakendur í pallborðsumræðum voru Barbara Oomen, prófessor í mannréttindum við Utrecht-háskóla, og Bob Deen, fræðimaður við Clingendael-stofnunina. Í umræðum var fjallað um mikilvægi alþjóðastofnana og áhrif þeirra á daglegt líf Evrópubúa. Martin Eyjólfsson, ráðuneytisstjóri í utanríkisráðuneyti Íslands, flutti lokaorð og gerði grein fyrir sjónarmiðum íslenskra stjórnvalda er þau gegna formennsku í Evrópuráðinu og mikilvægi leiðtogafundarins fyrir marghliða samvinnu og eflingu réttarríkisins. Málþingið var skipulagt af landsdeild Hollands á Evrópuráðsþinginu, utanríkisráðuneyti Hollands og Clingendael-stofnuninni.

Fundur stjórnarnefndar hófst á ávörpum Jans Anthonie Bruijns, forseta efri málstofu hollenska þingsins (Eerste Kamer), og Toms van der Lee, varaforseta neðri málstofunnar (Tweede Kamer), þar sem þeir lögðu áherslu á mikilvægi Evrópuráðsins og Evrópuráðsþingsins. Í kjölfarið fór fram sérstök umræða um stuðning við Úkraínu einu ári eftir upphaf árásarstríðsins og hlutverk Evrópuráðsins. Umræðan hófst á því að stuðningur Evrópuráðsþingsins við Úkraínu var ítrekaður og öll viðstödd vottuðu fórnarlömbum stríðsins virðingu sína með einnar mínútu þögn. Bjarni Jónsson ávarpaði fundinn fyrir hönd flokkahóps síns og fjallaði um heimsókn sína til Úkraínu 24. febrúar. Þar lagði hann áherslu á mikilvægi þess að sýna úkraínsku þjóðinni stuðning og samhug með þátttöku sinni á þessum hörmulegu tímamótum og hrósaði landsdeild Úkraínu fyrir aðdáunarvert starf þeirra við að sameina þingmenn ráðsins í stuðningi sínum við Úkraínu. Hann vitnaði í Selenski, forseta Úkraínu, um mikilvægi þess að Úkraína glataði ekki landi sínu og fullveldi og lagði áherslu á mikilvægi þess að styðja Úkraínu í áframhaldandi baráttu.

Frummælendur í umræðu um undirbúning leiðtogafundar Evrópuráðsins í Reykjavík 16.–17. maí voru Martin Eyjólfsson, ráðuneytisstjóri utanríkisráðuneytis, Leendert Verbeek, forseti Samráðsþings sveitar- og héraðsstjórna á Evrópuráðsþinginu, Bjørn Berge,

aðstoðarframkvæmdastjóri Evrópuráðsins, og Jacobine Geel, forseti Mannréttindastofnunar Hollands. Í ræðu Martins Eyjólfssonar kom fram að leiðtogafundurinn væri mikilvægt tækifæri fyrir þjóðhöfðingja og ríkisstjórnir 46 aðildarríkja Evrópuráðsins til að koma saman fyrir Úkraínu, fyrir Evrópu og fyrir Evrópuráðið. Í því samhengi fjallaði hann um mikilvægi samráðs og samstarfs, bæði við almenning en ekki síst Evrópuráðsþingið sem veitti Evrópuráðinu lýðræðislegt lögmati. Þá minntist hann á mikilvægi þess að leiðtogafundurinn leiddi til áþreifanlegra niðurstaðna fyrir borgara Evrópu og lýsti skrefum sem þegar hafa verið stigin til að tryggja ábyrgðarskyldu gagnvart Úkraínu með stofnsetningu sérstakrar tjónaskrár vegna eignaskemmda, manntjóns og alvarlegra meiðsla sem innrás Rússlands í Úkraínu hefur leitt af sér. Í umræðum kom fram að leiðtogafundurinn væri sögulegt tækifæri fyrir ráðamenn til að skilgreina framtíð Evrópuráðsins upp á nýtt í breyttu pólitísku landslagi og að nauðsynlegt væri að nýta fundinn til að staðfesta og treysta enn frekar evrópsk gildi um mannréttindi, lýðræði og réttarríkið. Áhersla var lögð á samstarf þvert á stjórnsýslustig og að framlag hvers og eins skipti miklu þrátt fyrir að áskoranir samtímans væru hnattrænar í eðli sínu.

Fjórar ályktanir voru samþykktar samhljóða á fundinum í Friðarhöllinni í Haag: ályktun um evrópska samstöðu á sviði alþjóðlegrar verndar, um menningarslóðir sem vettvang fyrir fjölmenningarlega umræðu, um eflingu rannsókna og menntunar á netinu þvert á landamæri og um nýstárlegar nálganir á sviði kyn- og frjósemisheilbrigðis og réttinda sem tengjast því.

Fundunum í Haag lauk með hringborðsumræðum um hlutverk karla og drengja í því að stöðva kynbundið ofbeldi.

Bjarni Jónsson sat einnig fund framkvæmdastjórnar þingsins. Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar og á vefsvæðinu www.pace.coe.int.